

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010

JUSTÝNA WIMMEROVÁ

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

DOMÁCÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Justýna Wimmerová

vedoucí práce: Doc. PhDr. Jaroslav Kořa

Praha 2010

Prague college of psychosocial studies

Home schooling

Justýna Wimmerová

The Diploma Thesis Work Supervisor: Doc. PhDr. Jaroslav Kot'á

Praha 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala sama a za použití zdrojů literatury v ní uvedených.

V Praze dne 29.4. 2010.

.....
Justýna Wimmerová

Anotace: Tato bakalářská práce se zabývá domácím vzděláváním v ČR. Jeho historií a změnami během času. Autorka popisuje systém, s kterým domácí vzdělávání pracuje. Objasňuje podmínky nutné k povolení domácího vzdělávání u dítěte, nároky školy, přesná pravidla fungování domácí výuky a roli rodiče jako učitele. Dále se snaží poukázat na výhody a nevýhody domácího vzdělávání. Zároveň uvádí příklad dítěte zapojeného do domácího vzdělávání.

Klíčová slova: vzdělávání, domácí vzdělávání, učení, konzultace, pololetní přezkoušení, portfolio žáka, pokusné ověřování.

Abstract: In this thesis, author is writing about the home schooling in Czech Republic, its history and how it changed over time. Author describes a system in which home schooling works, clarifies the conditions necessary for child to be allowed to be home educated. Author also explains schools requirements on children, precise rules of home schooling and the role of parents as teachers. Author is also trying to point out the advantages and disadvantages of home schooling on real child involved in home education.

Keywords: education, home schooling, teaching, consulting, half-yearly examination, the student's portfolio, experimental verification.

Je prokázáno, že děti vyučované doma mají lepší výsledky, pamatují si více věcí a jsou dychtivé učit se dále (Asociace pro domácí vzdělávání, 2002).

Obsah

Úvod.....	9
1 Základní pojmy domácího vzdělávání.....	12
2 Historie domácího vzdělávání.....	14
2. 1 Novodobé začátky domácího vzdělávání v ČR.....	15
3 Domácí vzdělávání v Evropě a USA.....	17
4 Základní vymezení domácího vzdělávání.....	20
4.1 Základní vymezení domácího vzdělávání na prvním stupni.....	20
4.1.1 Přijetí žáka	20
4. 1.2 Konzultační setkání.....	21
4. 1. 3 Odpovědnost rodičů	21
4. 1. 4 Diagnostika a hodnocení práce žáka.....	21
4. 1. 5 Učebnice a učební pomůcky.....	22
4. 1. 6 Vypovězení dohody o domácím vzdělávání.....	22
4. 2 Domácí vzdělávání v pokusném ověřování na druhém stupni.....	23
4. 2. 1 Přijetí žáka pokusného ověřování druhého stupně.....	23
4.2.2 Konzultační setkání a přezkoušení.....	23
4.2.3 Odpovědnost rodičů	24
4.2.4 Diagnostika a hodnocení práce žáka.....	24
4.2.5 Pomůcky a učebnice.....	24
5 Americký výzkum srovnání domácího vzdělávání a ZŠ	26
6 Sporná novela zákona o domácím vzdělávání.....	28
7 Mýty a pravdy o domácím vzdělávání.....	30
7.1 Mýtus první: rodič není učitel.....	30
7.2 Mýtus druhý: socializace dětí a deficit kolektivu.....	31
7.3 Mýtus třetí: rodič není objektivní vůči svému dítěti.....	32
7.4 Mýtus čtvrtý: neúspěch ve vzdělávání.....	33
8. Osobní anamnéza Patrika.....	34
8.1 Těhotenství	34
8.2 Porod	35
8.3 Neuropsychický vývoj	35

8.4 Zlozvyky	35
8.5 Spánek	35
8.6 Prodělané nemoci	36
8.7 Změny během života	36
8.8 školní docházka	36
8.9 Osobnost dítěte	37
8.10 Nynější onemocnění, problémy	37
9. Zkušenosti z praxe v domácím vzdělávání.....	39
9.1 Rodinné vyučování	39
9.2 Úpravy vzdělávacího programu.....	39
9.3 Speciální pomůcky	40
9.3.1 Učebnice.....	40
9.3.2 Sešity.....	40
9.3.3 Psací potřeby.....	41
9.3.4 Pracovní plocha a pracovní místo.....	41
9.3.5 Speciální pomůcky pro slabozraké.....	41
9.4 Proč právě domácí vzdělávání?.....	42
9.5 Přímá práce s Patrikem.....	43
10 Další názor.....	45
11 Rozhovor s matkou dítěte vzdělávaného v domácí škole.....	47
11.1 Analýza rozhovoru.....	51
Závěr	53
Resumé.....	55
Summary	56
Soupis bibliografických citací.....	57
Přílohy.....	59
§41 Individuální vzdělávání.....	59
Žádost o povolení individuálního vzdělávání na 2. stupni ZŠ.....	62
Žádost o povolení individuálního vzdělávání na 1. stupni ZŠ.....	63
Ukázka čtvrtletního přezkoušení na mateřské škole – DVD.....	64
Komentář k video nahrávce	64

Úvod

Domácí vzdělávání (dle školského zákona § 41 individuální vzdělávání) je jednou z výjimečných alternativ vzdělávání dětí. První stupeň domácího vzdělávání probíhal v ČR v režimu pokusného ověřování do roku 2003. Nyní probíhá pokusné ověřování druhého stupně ZŠ. V domácím vzdělávání se nabízí možnost stoprocentně ovlivnit průběh školní výuky svého dítěte tím, že ho rodiče učí doma sami.

Tato práce má dvě části. První část pojednává o systému, s kterým domácí vzdělávání pracuje. Objasňuje možnosti přijetí žáka, postup při vzdělávání, roli rodiče jako učitele, podmínky, za kterých je možno vzdělávání ukončit či pokračovat. Druhá část se skládá z mých osobních zkušeností a ze zkušeností ostatních, ať již rodičů či žáků.

V této práci pracuji převážně s internetovými zdroji a různými letáky, bulletinu, články v novinách. Literatury o domácím vzdělávání je poměrně málo, nejspíš proto, že tento projekt je stále v začátcích a nikdo přesně neví, jaké k němu zaujmout stanovisko. Přesto jsem se snažila pracovat s dostupným materiálem co nejvíce.

Vystudovala jsem Střední pedagogickou školu, obor humanitární a výchovná práce. Tam jsem získala znalosti z pedagogiky, psychologie, speciální i sociální pedagogiky. V rámci praxe jsem vyučovala v praktické škole (i v pomocné třídě). Právě toto vzdělání a především osmileté zkušenosti s domácím vzděláváním, mě dovedly k napsání bakalářské práce na toto téma.

Od čtvrtého ročníku střední školy spolupracuji s Patrikem (již 8 let), který se v rámci individuálního vzdělávání učí doma. Podle IQ testu je Patrik na hranici mezi ZŠ a praktickou školou. Ovšem trpí takovou poruchou pozornosti, že není schopen se v kolektivu nic naučit. Bylo vydáno doporučení na nevzdělavatelnost. Díky domácímu vzdělávání je ovšem schopen učit se podle osnov ZŠ. Nyní je v sedmé třídě.

Proto jsem se již na střední škole rozhodla, že bych chtěla o této možnosti

vyučování informovat více lidí. Většina rodičů totiž o možnosti domácího vzdělávání vůbec neví. Jsou postaveni před volbu základní škola nebo, pokud dítě učivo nezvládá, praktická škola. A tak spousta dětí, třeba s poruchou pozornosti, kombinovanými poruchami učení nebo romského původu končí v praktické škole jen proto, že učitelé na ZŠ nechtějí nebo nemohou věnovat potřebným žákům více pozornosti. Pokud dítě není hodné a celou hodinu nesedí tiše v lavici, hned je problémové a šup s ním do praktické školy. Tyto děti jsou posléze celý život díky nedostatečnému vzdělání znevýhodňovány a mají velmi malou šanci dělat v životě to, co chtějí. Navždy jsou z nich „děti ze zvláštky“.

Také bych svou práci chtěla dokázat, že rodič je schopen vyučovat své dítě doma. Navzdory výtkám některých pedagogů, kteří tento typ vzdělávání odsuzují již z principu, aniž by vůbec kdy s individuálním vzděláváním přišli do styku.

Poslední cílem mé práce, je povzbudit rodiče, kteří mají problémy se vzděláváním svého dítěte (z jakéhokoli důvodu), aby se nepropadali beznaději. Vždy je možné najít řešení. V případě Patrika to bylo domácí vzdělávání.

1 Základní pojmy domácího vzdělávání

Vzdělávání – „učení zprostředkované přejímání dosavadních zkušeností lidstva, chování a hodnotových systémů“ (Hartl, Hartlová, 2004, s. 687).

Domácí vzdělávání - „je výjimečnou vzdělávací příležitostí danou rodičům. Tato forma vzdělávání staví na odpovědnosti rodičů za výchovu a vzdělávání vlastních dětí a současně jim umožňuje tvořivě se podílet na projektování a realizaci optimálního rozvoje dítěte. Předpokladem úspěchu žáka je nejen co nejtěsnější součinnost školy a rodiny, ale především konkrétní spolupráce a vzájemná pomoc rodičů při výchově a vzdělávání dítěte. Rodiče se seznamují s povinným obsahem a rozsahem učiva prostřednictvím zkušeného pedagoga, který jim doporučí různé vzdělávací zdroje, formy a metody. Pomáhá vytvořit individuální plán pro jejich dítě, který respektuje potřeby žáka a rodinnou situaci a pomůže rodičům při hodnocení vzdělávacích výsledků“ (MŠMT, 2001, s.1).

Domácí vzdělávání je alternativní formou vzdělávání. Žáka vyučují obvykle jeho rodiče nebo učitel rodiči delegovaný (Creative commons, 2008).

Učení – „aktivní a tvořivý proces který rozšiřuje vrozený genetický program a rozšiřuje možnosti jedince, jeho smyslem je přizpůsobování se novým situacím“ (Hartl, Hartlová, 2004, s. 637).

Konzultace - učitel – konzultant pomáhá rodičům s rozvržením učiva, přípravou osnovy vzdělávání. Zároveň vždy během konzultace žáka přezkouší, zjistí co zvládá či nezvládá, jak daleko v učebním plánu pokročil, případně pomůže vymyslet pomůcky pro snadnější zvládnutí učiva (MŠMT, 2001).

Pololetní přezkoušení - individuálně vzdělávaný žák koná za každé pololetí zkoušky z příslušného obsahu vzdělávání, stanoveného vzdělávacím programem školy pro daný ročník (Kitzberger, 2007).

Portfolio žáka - osobní portfolio žáka obsahuje písemné, grafické, popř. jiné výsledky práce žáka vzniklé při vzdělávání (Kitzberger, 2007).

Pokusné ověřování - obsahem pokusného ověřování je plnění povinné školní docházky na druhém stupni základní školy individuálním vzděláváním bez pravidelného denního docházení žáka do základní školy. Základní cíle pokusného ověřování jsou: ověřit organizaci individuálního vzdělávání na druhém stupni základní školy ve vybraných školách, ověřit metody hodnocení výsledků vzdělávání žáků v individuálním vzdělávání na druhém stupni základní školy, získat vyhodnotitelná data o průběhu individuálního vzdělávání v rodinách, připravit kvalitní podklady pro rozhodování o tom, zda začlenit individuální vzdělávání na druhém stupni základní školy do systému vzdělávání ČR a připravit podklady pro případnou právní úpravu individuálního vzdělávání v této věkové skupině (Kitzberger, 2007).

2 Historie domácího vzdělávání

Domácí vzdělávání má dávné kořeny, sahající až před náš letopočet. Již ve starověkých civilizacích byli potomci bohatých občanů a šlechty vzděláváni doma, a to i přesto, že existovaly veřejné školy. Rodiče obvykle najali jednoho nebo i více vzdělaných lidí, kteří fungovali jako učitelé. Jeden učil jízdu na koni a šerm, další filosofii a třetí třeba cizí jazyky. Bohužel šlo většinou pouze o vzdělávání chlapců.

Číst, psát a počítat ale uměl jen velmi omezený okruh lidí. Tuto znalost ovládali jen vládci a představitelé církve. V období středověku byly v Evropě téměř výhradně školy církevní, které vzdělávaly výlučně chlapce z velmi zámožných rodin. Většina populace byla stále odkázána na to, co se naučila v rodině. Zrušení nevolnictví a rozvoj průmyslu a obchodu sebou přinesl i požadavek na alespoň minimální vzdělanost. Znalost čtení, psaní a počítání se stala nutností již pro střední třídu společnosti a později i pro ostatní populaci. Velký zlom nastal za vlády Marie Terezie. Ta uzákonila povinnou školní docházku. Trvalo desítky let, než většina dětí prošla školní výchovou. V této době chodili do státních škol většinou děti z chudých rodin. Děti bohatších rodičů docházeli do škol soukromých a děti z nejbohatších vrstev se učili doma. Kromě rodičů v pozdější době zajišťovali výchovu i kvalifikovaní učitelé.

V roce 1906 se v Čechách a na Moravě vzdělávalo doma asi 2000 dětí (Pamet - dv, 2004).

Konec domácího vzdělávání v ČR, přišel s nástupem komunismu. Od roku 1948 byli všechny děti povinny projít základní školou, která byla státem zřizována i kontrolována.

V celé historii až do roku 1948 vždy existovala skupina dětí, která byla vyučována doma. Většinou se jednalo o děti velmi bohatých rodičů. Proč rodiče, kteří si to mohli finančně dovolit, raději vyučovali svoje děti doma a neposílali je do soukromých, nejkuli veřejných škol? Odpověď je více než zřejmá. Záleželo jim na vzdělání jejich dětí, chtěli ovlivnit jeho kvalitu, rozsah i strukturu. A tak se za velkých problémů dnes vracíme k tomu, co zde již stovky let úspěšně fungovalo

(Foller, 2009).

V některých zemích má domácí vzdělávání dlouholetou tradici. A některé slavné osobnosti se také vzdělávaly doma a školní kolektiv jim nechyběl. Ani nepotřebovaly, aby jejich rodiče měli vysokoškolské vzdělání. Namátkou zmiňme třeba děti Františka Ladislava Čelakovského, Agátu Christie, Geralda Durrela, dcery Marie Curie Skłodowské (z nichž jedna získala Nobelovu cenu).

Tato tradice byla obvyklá v době středověku i u nás. Po první světové válce se již tato varianta vyučování téměř nevyskytovala a od roku 1945 se v ČR úplně vytratila. Nebyl čas ani peníze na to, aby rodiče mohli učit své děti doma.

To se změnilo roku 1998 kdy MŠMT povolilo individuální vzdělávání.

2. 1 Novodobé začátky domácího vzdělávání v ČR

„Na jaře roku 1998 povolilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky na základě § 58 písm. a) zákona č. 29/1984 Sb. o soustavě základních a středních škol pokusné ověřování odlišné organizační formy základního vzdělávání – tzv. domácí vzdělávání, neboli tzv. „homeschooling“. Na základě tohoto povolení se od 1. září 1998 vzdělává v České republice doma více než stovka dětí prvního stupně základní školy“ (Kolář, 2000, s.3).

Počátky domácího vzdělávání jsou spojeny s organizací Společnosti přátel domácí školy. 26. května 1998 došlo k podpisu dohody mezi MŠMT a Bratrskou školou v Praze, kde také bylo domácí vzdělávání jako experiment zahájeno. Probíhalo dalších 5 let v rámci pokusného ověřování. První rok bylo přihlášeno k pokusnému ověřování domácího vzdělávání 33 dětí z 25-ti rodin, a to z celé ČR, i když jediná škola se schválením provozovat tento experiment byla v Praze. Během roku slibného fungování bylo MŠMT uděleno povolení individuálního vzdělávání na dalších dvou školách a to v Ostravě a Liberci. Posléze i na ZŠ Letohradské v Praze. Do roku 2004 byly tyto školy jediné, kde byl tento typ vzdělávání povolen.

V roce 2002 vznikla Asociace pro domácí vzdělávání (ADV), která svou aktivitou

přispěla k zařazení domácího vzdělávání do nového školského zákona.

Podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, § 40 Druhy jiného způsobu plnění povinné školní docházky a § 41 bylo individuální vzdělávání schváleno jako oficiální způsob vzdělávání (QCM,2009).

Individuální vzdělávání bylo povoleno pro výjimečné případy řešení specifických vzdělávacích potřeb některých žáků 1.-5. ročníku základní školy a v pokusném ověřování pro žáky 6.-9. ročníku, které dodnes probíhá jako experiment.

3 Domácí vzdělávání v Evropě a USA

V některých zemích je domácí vzdělávání naprosto běžnou koncepcí vzdělávání. Třeba v Belgii, Dánsku, Lucembursku a ve Velké Británii. Také jsou země, kde se tento typ vzdělávání obecně nepovoluje, ale existují výjimky (Španělsko, Řecko). Další státy, jako třeba ČR a Rakousko v posledních letech změnilы svou legislativu vzdělávání (Kolář, 2000). Pro srovnání nabízím několik zemí.

V USA bylo ještě před 20 lety domácí vzdělávání nelegální, nyní je naprosto běžným způsobem vyučování. V roce 1999-2000 již bylo doma vyučováno 1,7 milionu žáků. O rok dříve to bylo „jen“ 1,2 milionu. Patrná je vzrůstající tendence. „35 států upravilo home schooling zvláštním zákonným předpisem. 41 států nepožaduje na rodičích žádnou speciální kvalifikaci, 7 států vyžaduje po rodičích vysokoškolské vzdělání, 2 zbylé státy vyžadují absolvování zvláštního testu. Ve 4 státech jsou domácí školy samostatným subjektem, kterým uděluje souhlas příslušný školský úřad. Ve 12 státech existují domácí školy se statutem soukromé nebo církevní školy. 28 států vyžaduje povinné absolvování standardních testů nebo hodnocení. V 6 státech (Georgia 1982, Wisconsin 1983, Minnesota 1985, Missouri 1985, Iowa 1987, Pennsylvania 1988) rozhodl Nejvyšší soud, že ustanovení o povinné školní docházce je protiústavní“ (Kolář, 2000, s. 7)

Podle platné zákonné úpravy Spojeného království vychází vzdělání z toho, že všem dětem od 5 do 16 let musí být poskytnuto vzdělání formou řádného studia. Což je možné nejen školní docházkou, ale i alternativním vzděláváním jako je domácí vyučování. Zákon o vzdělávání z roku 1996 určuje odpovědnost rodičů za vzdělání svých dětí. Pokud se rodiče rozhodnou učit své děti doma, je jim přidělen úředník LEA (Local Education Authorities – školský úřad), který minimálně jednou za půl roku zhodnotí vzdělávání dítěte i práci rodičů. Pokud LEA má pochybnosti o řádném vzdělávání, musí o sporu rozhodnout soud, který rozhodne o způsobu dalšího vzdělávání (Kolář, 2000).

Francie je tradičně silně centralizovaná a stát na sebe bere zodpovědnost i za vzdělávání dětí. Zákon o základním školství z 28.3. 1882 stanovil vzdělávání jako

povinné, ale může být uskutečněno kdekoli – tedy i doma. Podle vládního dekretu z roku 1999, musí dítě vzdělávané doma získat tyto znalosti: francouzský jazyk, kulturní přehled, základy matematiky, cizí jazyk, historie a geografie Francie, Evropy a světa, dějiny umění a sportovní výchovy (Kolář, 2000).

Povinné vzdělávání v Itálii je určeno pro děti ve věkové hranici od 6 do 14 let. Zahrnuje 5 let primární a tři roky nižší sekundární školy. Základního vzdělání lze dosáhnout studiem na státních nebo soukromých školách, nebo absolvováním domácí výuky. Domácí vzdělávání je označováno jako „*scuola paterna*“ (Kolář, 2000). „Každý rok musí rodiče informovat příslušný školský úřad o svém úmyslu dítě vzdělávat doma. Dítě se také musí podrobit příslušným zkouškám. Rámcově domácí vzdělávání upravuje nařízení vlády z 16. dubna 1994 „*Testo unico delle disposizioni legislative in materia di istruzione*“ (Kolář, 2000, s. 18).

V Rakousku je domácí vzdělávání povoleno pouze ve výjimečných případech. Tato skutečnost je upravena školským zákonem z 25. července 1962, novela č. 76/1985. Ta v §11 upravuje možnost splnění povinné školní docházky v domácím vzdělávání. Rodiče musí skutečnost, že chtějí dítě vzdělávat, doma nahlásit okresnímu školskému úřadu, který má možnost, v případě pochybností, žádost o domácí vzdělávání zamítnout (Kolář, 2000).

V Německých zemích je domácí vzdělávání vysloveně ilegální činností. Na základě smlouvy mezi spolkovými zeměmi z roku 1964 (upravené roku 1971), druhého článku, je školní docházka povinná pro děti od 10 let a musí trvat nejméně 9 let. Nicméně i v Německu se najdou lidé, kteří své děti učí doma. Většinou jde o občany z jiných států (Kolář, 2000).

Dánsko je jednou z mála zemí, kde není uzákoněna povinná docházka do školy, za to je zde vyučovací povinnost, která může být uskutečněna kdekoli mimo školu a je určena pro děti od 7 do 16 let (Kolář, 2000).

„Dánská ústava v §76 uvádí: „Všechny děti ve školou povinném věku mají nárok na bezplatné vyučování v lidové škole. Rodiče nebo pěstouni nejsou povinni posílat dítě na vyučování do školy, pokud se sami postarají o to, aby se dítěti vyučování

dostalo v takové úrovni, která obecně odpovídá požadavkům vyučování ve škole“
(Kolář, 2000, s. 19).

4 Základní vymezení domácího vzdělávání

První stupeň domácího vzdělávání je již schválen zákonem podle § 41 o individuálním vzdělávání. Proto jsou některé podmínky domácího vzdělávání pro první a druhý stupeň odlišné. Pro přesnost zde uvádím jak podmínky domácího vzdělávání na 1. stupni ZŠ, tak základní vymezení domácího vzdělávání na druhém stupni, jež zatím probíhá v rámci pokusného ověřování.

4.1 Základní vymezení domácího vzdělávání na prvním stupni

Domácí vzdělávání je výjimečnou vzdělávací příležitostí danou rodičům. Tato forma vzdělávání staví na odpovědnosti rodičů za výchovu a vzdělávání vlastních dětí a současně jim umožňuje tvořivě se podílet na projektování a realizaci optimálního rozvoje dítěte. Předpokladem úspěchu žáka je nejen co nejtěsnější součinnost školy a rodiny, ale především konkrétní spolupráce a vzájemná pomoc rodičů při výchově a vzdělávání dítěte. Rodiče se seznamují s povinným obsahem a rozsahem učiva prostřednictvím zkušeného pedagoga, který jim doporučí různé vzdělávací zdroje, formy a metody. Pomáhá vytvořit individuální plán pro jejich dítě, který respektuje potřeby žáka a rodinnou situaci a pomůže rodičům při hodnocení vzdělávacích výsledků (MŠMT, 2001).

Individuální plán ovšem škola schvaluje pouze dětem, které jsou vedené jako integrované, tzn. mají nějaký handicap. V našem školství je handicapem i nadprůměrná inteligence, jelikož tyto děti se vymykají průměru. Takže jednoduše řečeno, každé dítě které není „v normě“ stanovené naším školstvím, má nárok na individuální plán.

4.1.1 Přijetí žáka

V dnešní době je díky novele zákona domácí vzdělávání možné na každé ZŠ. Záleží

pouze na rozhodnutí ředitele, zda jej schválí. Proto pokud mají rodiče zájem o tento typ vzdělávání, záleží na dohodě mezi nimi a školou.

4. 1.2 Konzultační setkání

Učitel – konzultant pomáhá rodičům s rozvržením učiva, přípravou osnovy vzdělávání. Zároveň vždy během konzultace žáka přezkouší, zjistí, co zvládá či nezvládá, jak daleko v učebním plánu pokročil, případně pomůže vymyslet pomůcky pro snadnější zvládnutí učiva (MŠMT, 2001).

Z mých zkušeností vím, že první zhruba 2-3 roky jezdí rodič s dítětem jednou za měsíc na konzultaci. Podle možností a schopností žáka a rodiče, se tyto termíny po dohodě s vedením školy postupně prodlužují.

4. 1.3 Odpovědnost rodičů

Rodiče vždy odpovídají za vzdělávání žáka. S pomocí učitele – konzultanta sestavují učební plán v jednotlivých předmětech, měli by zvážit učební požadavky na dítě (přiměřeně vysoké). Mají povinnost se dostavovat na dohodnuté konzultace a na ty s sebou přinášejí výsledky prací žáka. Tzn. sešity s příklady, diktáty, výtvarné projevy a podobně. Musí si vést dokumentaci o učebním plánu, takovou „třídní knihu“ jako na ZŠ. Zapisuje se tam den, čas a program učiva, a to vše musí být také doloženo na konzultaci nebo na přezkoušení (MŠMT, 2001).

„Mezi neopominutelné podmínky patří, že vzdělavatelé (nemusejí to být vždy zákonní zástupci dětí) musejí mít maturitu“ (Štefflová, 2007, s.21).

4. 1.4 Diagnostika a hodnocení práce žáka

Vždy v pololetí a na konci roku se koná povinné přezkoušení žáka. Termín

přezkoušení musí škola oznámit předem, aby se rodiče mohli připravit (MŠMT, 2001).

Přezkoušení probíhá vždy náročnou formou, jelikož všechny předměty jsou na programu v jeden den. Tento typ přezkoušení klade velké požadavky na dítě i rodiče, jelikož je náročné pamatovat si látku ze všech předmětů za půl roku. V dnešní době moderní techniky jde už vše snáze a lépe. Během posledních dvou let se objevila možnost přezkoušení přes web kameru, kdy učitel je na jedné straně a žák na druhé. Odpadá tím nutnost jezdit na celý den do Prahy a také učit se vše najednou. Toto „web přezkoušení“ bohužel není možné vykonat ze všech předmětů. Nicméně se žák učí třeba jen na 3 předměty, což už je zvládnutelné.

Hodnocení výsledků žáka navrhují rodiče. Učitel musí toto hodnocení buď schválit nebo opravit. Podle druhu postižení dítěte může rodič požádat o slovní hodnocení.

4. 1. 5 Učebnice a učební pomůcky

Některé učebnice a pomůcky zapůjčuje škola. Většinou pouze několik základních učebnic (český jazyk, matematika). Ostatní si musí rodiče sehnat sami. Samozřejmě záleží na škole. Každá poskytuje jiné množství učebnic. Rodiče mohou ke vzdělávání svého dítěte použít jakoukoli pomůcku.

4. 1. 6 Vypovězení dohody o domácím vzdělávání

Škola si vyhrazuje právo vypovědět dohodu o zařazení do domácího vzdělávání v případě, že rodiče neplní podmínky dohody (MŠMT, 2001). Také v případě, že žák v daném ročníku neprospěje je domácí vzdělávání ukončeno. Možnost ukončit domácí vzdělávání mají i rodiče, a to kdykoli během školního roku.

4. 2 Domácí vzdělávání v pokusném ověřování na druhém stupni

Situace na druhém stupni je trochu odlišná. Domácí vzdělávání na druhém stupni je opět pouze v režimu pokusného ověřování, a to jen na pěti vybraných školách od 1.9.2007 do 30.6.2011. Počet žáků je oproti prvnímu stupni minimální a pohybuje se v řádu desítek. Domácí vzdělávání na druhém stupni je mnohem obtížnější nejen pro dítě, ale i pro rodiče. Vyžaduje od rodičů časově náročnější přípravu. Pro první stupeň stačí rodičům základní vědomosti. Číst, psát i počítat umí každý, ale kdo z rodičů si bez přípravy a okamžitě vzpomene třeba na větný rozbor, chemický vzorec nějaké kyseliny nebo výpočet fyzikálních veličin? Také nároky jednotlivých vyučujících jsou velmi rozdílné a rodič se jim musí přizpůsobit. Svou roli zde určitě hraje i ponorková nemoc mezi dítětem a rodičem a nástup puberty u potomka. Děti zařazených do domácího vzdělávání na druhém stupni není mnoho.

4. 2. 1 Přijetí žáka pokusného ověřování druhého stupně

O přijetí žáka do pokusného ověřování rozhoduje ředitel školy na základě písemné žádosti rodičů. Pokusné ověřování probíhá od roku 1.zář 2007 do 30.6. 2011 jako experiment a proto je povoleno pouze na pěti základních školách v ČR. Musí existovat závažné důvody pro zařazení žáka do domácího vzdělávání (fyzický nebo psychický handicap). Na zařazení žáka do domácího vzdělávání není právní nárok (Kitzberger, 2007).

4.2.2 Konzultační setkání a přezkoušení

Úloha učitele – konzultanta je stejná jako na první stupni, s tím rozdílem, že na druhém stupni je učitelů – konzultantů víc, každý dle své specializace. Jelikož se jedná o pokusné ověřování, konzultace probíhají jednou za měsíc pod dohledem pracovníků MŠMT. Jsou povinné (Kitzberger, 2007).

4.2.3 Odpovědnost rodičů

Na druhém stupni sestavují učební plán učitelé jednotlivých předmětů. Rodiče musí dodržet časový plán, obsah i rozsah učiva stanoveného školou. V odůvodněných případech lze po dohodě s učitelem vytvořit individuální vzdělávací plán.

4.2.4 Diagnostika a hodnocení práce žáka

Při hodnocení individuálně vzdělávaného žáka na vysvědčení vychází ředitel školy z výsledků zkoušek a ze zhodnocení osobního portfolia žáka. Nelze-li individuálně vzdělávaného žáka hodnotit na konci příslušného pololetí, určí ředitel školy pro jeho hodnocení náhradní termín, a to tak, aby hodnocení bylo provedeno nejpozději do dvou měsíců po skončení pololetí. Ředitel školy stanoví způsob a formu zkoušek a je zodpovědný za jejich průběh. Při zkouškách je přítomen zákonný zástupce žáka, může být přítomna i osoba vzdělávající žáka (pokud vzdělávající osobou není zákonný zástupce žáka), zástupce Výzkumného ústavu pedagogického, ministerstva, České školní inspekce a školského poradenského zařízení. Způsob hodnocení stanoví ředitel školy po dohodě se zákonným zástupcem žáka, v souladu s podmínkami hodnocení žáků dané školy a s § 14 a § 15 vyhlášky č. 48/2005 Sb. Pokud má zákonný zástupce pochybnosti o správnosti hodnocení žáka, může do 8 dnů od konání zkoušek písemně požádat ředitele školy o přezkoušení žáka (Ketzbergwe, 2007). „Na vysvědčení v rubrice Vzdělávání se uskutečňovalo podle školního vzdělávacího programu, se uvede věta: „Pokusné ověřování individuálního vzdělávání na 2. stupni základní školy podle § 171 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., čj. 9587/2007-22“ (Kitzberger, 2007, s.6).

4.2.5 Pomůcky a učebnice

Tady je situace stejná jako na prvním stupni. Některé učebnice dostává žák od školy, ostatní si musí rodiče sehnat sami. Pomůcky si vzdělavatelé mohou pořídit dle svého uvážení.

5 Americký výzkum srovnání domácího vzdělávání a ZŠ

V Česku zatím žádný výzkum domácího vzdělávání neproběhl. Proto jsem přejala americký výzkum DR. Briana Raye, který měl ve své zprávě uveden Mgr. Kolář. Víím, že tento výzkum pochází z jiného státu (a tedy z jiných sociálních a vzdělávacích kontextů), přesto jsem považovala za důležité ho do své práce zařadit. Popisuje školní i mimoškolní výkony dětí zařazených do domácího vzdělávání.

Dr. Brian Ray vypracoval v letech 1994 –1996 studii s názvem *Strengths of their Own: Home Schoolers Across America*, která shromáždila informace od 5042 dětí vzdělávajících se doma v 1657 rodinách. Klíčová fakta z této studie byla zveřejněna v publikaci s názvem *Home Education Across The United States*, z níž jsou tyto informace (Kolář, 2000):

- děti vzdělávající se doma jsou úspěšné při státem normovaných standardních zkouškách.
- tyto děti předčí své vrstevníky z běžných škol o 30 – 37 % ve všech předmětech.
- kladné výsledky testů vzrůstají s počtem let, kdy je dítě vzděláváno doma. U žáků osmých tříd se ukazuje, že výsledky těch, kteří se učili doma dva nebo více let, jsou podstatně lepší, než u žáků, kteří doma absolvovali pouze jeden rok vzdělávání.
- studie prokázala nezávislost úrovně domácího vzdělávání na výši vzdělání rodičů či na pedagogickém vzdělání rodičů.
- studie prokázala, že rodinný příjem není ukazatelem pro studijní výsledky dětí vzdělávajících se doma.
- ukázalo se, že stupeň vládní regulace v jednotlivých státech, nemá významný efekt na úroveň vzdělání dětí v rámci Homeschoolingu.
- při výzkumu socializace těchto dětí (tedy začleňování do společnosti) se ukázalo, že tyto děti jsou průměru zaměstnány v 5,2 aktivitách mimo domov. Tento výsledek potvrzuje, že doma vzdělávaní žáci přicházejí do kontaktu s lidmi všech

věkových kategorií a všech typů společenských prostředí.

- bylo zjištěno, že žáci vzdělávání doma tráví podstatně méně času sledováním televize než žáci státních škol (Kolář, 2000).

6 Sporná novela zákona o domácím vzdělávání

Nový Školský zákon (platný od 1.1. 2005) nezná pojem "domácí vzdělávání", definuje však v § 41 pojem "individuální vzdělávání" s podobným významem. Rodiče dosavadních žáků domácího vzdělávání i případní jiní zájemci, mohou požádat ředitele školy o povolení individuálního vzdělávání.

Úplné znění §41 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) je obsahem přílohy.

V §41 článku 3 je uvedeno že: osoba, která bude žáka vzdělávat, získala alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou. Tento zákon se týká pouze individuálního vzdělávání na prvním stupni. V §171 odstavec 1 tohoto zákona je uvedeno, že rodiče učící své dítě doma na druhém stupni, musí mít vysokoškolské vzdělání (MŠMT, 2004).

Podle Jiřího Tůmy, vedoucího katedry algebry Matematicko-fyzikální fakulty UK v Praze, odpovídají za vzdělání jednotlivce jeho rodiče. Stát by měl nést odpovědnost jen za kontrolu výsledků, proto by mělo záležet pouze na rozhodnutí rodičů, zda chtějí své děti vzdělávat sami nebo ne. Stát tím, že nastavuje nesmyslné požadavky, staví domácí vzdělávání do role obětího beránka. Zpřísnění podmínek pro rodiče zdůvodňovala tehdejší ministryně školství D. Kuchtová tzv. Kuřimskou kauzou. Přitom tam byly tyto podmínky splněny. Matka i teta měly vysokoškolské speciálně pedagogické vzdělání. Tím je tedy jasné, že vzdělání není to, co dělá rodiče dobrým učitelem (Štefflová, 2008).

Dalším sporným požadavkem je to, aby vzdělávací plány dětem vyučovaným doma připravovala škola. V domácím vzdělávání jde o to, dospět k výsledku cestou podporující rozvoj dítěte. U handicapovaných dětí se rodiče snaží vyhledávat netradiční vzdělávací příležitosti. Tzn. že s dítětem se rodič doma učí podle toho, co dítě zvládá a měl by mít možnost některé věci naučit dítě dříve, pokud jeví zájem, a některé odložit, dokud dítě rozumově nedospěje. To však při nynější právní úpravě možné není (Štefflová, 2008).

Problémovým bodem je i přenesení zodpovědnosti na ředitele školy, který může ukončit domácí vzdělávání i v pololetí prvního ročníku. To je dle Jiřího Tůmy velice brzo, v této době nemohou být ještě známy relevantní výsledky. Takovouto právní úpravu nemá žádná jiná země EU (Štefflová, 2008).

7 Mýty a pravdy o domácím vzdělávání

O domácím vzdělávání existuje mnoho mýtů. Některé z nich se týkají deficitu kolektivu, další neobjektivnosti rodičů při výuce a hodnocení žáka. Asociace pro domácí vzdělávání proti těmto mýtům bojuje ve svých bulletinech. Také profesor Stanislav Štech a doktor Václav Mertin mají na domácí vzdělávání rozdílné pohledy.

7.1 Mýtus první: rodič není učitel

Rodiče učí své děti již od narození. Učí je chodit, mluvit, jíst, kreslit, poprosit a poděkovat, obléci se, dojit si na WC a podobně. Drtivá většina rodičů tyto úkoly zvládá a nikdo jim do toho nezasahuje.

Základní znalost čtení a počítání patří do těchto prvních dovedností. Většina dětí již před vstupem do školy zná nějaká písmenka, jsou i děti, které se umí podepsat (samozřejmě tiskacími písmeny), či si spočítat kolik chtějí bonbónů. Pokud se uvědomíme, že rodič při domácím vzdělávání nestojí před třídou a neřeší didaktické zásady, potom nepotřebuje pedagogické vzdělání. Rodič má tu výhodu v tom, že své dítě dobře zná a ví, jaké tempo výuky zvolit. Navíc v době domácího vzdělávání není obtížné integrovat výuku do celodenních aktivit. Domácí vzdělávání je alternativou vzdělávání (Flégr, 20003).

Je jasné, že argument odborné (ne) způsobilosti rodičů, patří mezi základní argumenty odpůrců domácího vzdělávání. Podle doktora Mertina, je rozdíl mezi rodičem a učitel hlavně ten, že učitel se musí každý rok vyrovnávat s požadavky na vzdělávání skupin velmi odlišných dětí, kdežto rodič se průběžně učí pracovat s jedním dítětem. Důležitou roli hraje také osobní angažovanost a jedinečný přístup k dítěti. V tradičním pojetí má škola zodpovídat za vzdělání a rodiče za výchovu dítěte. V životě dítěte je ovšem vzdělávání i výchova natolik propojené, že je oddělit prostě nelze (Mertin, 2003).

Odlisný názor profesora Štecha, se opírá o skutečnost, že „ dítě potřebuje pevnou

strukturaci míst, osob a rolí, a v níž nedochází ke konfúzi, tj. k zaměňování rolí (...matka není učitelka)“ (Štech, 2003, s. 422).

7.2 Mýtus druhý: socializace dětí a deficit kolektivu

Nejčastěji citovaným problémem je deficit školního kolektivu a s tím související předpokládané problémy s pozdější zařazením dětí do společnosti. Hovoří se o „skleníkové výchově“ a o nepostradatelnosti školního kolektivu. Je to ale skutečně tak?

Školní kolektiv nemá jen samé pozitivní vlivy na rozvoj osobnosti člověka a jeho vzdělávání. V mnohočetném kolektivu je téměř nemožné zajistit stálou aktivitu všech žáků, či používat různé prostředky k názorné výuce (knihy, video, TV, počítače) a jejich pružné střídání. Problémem se jeví i udržení kázně ve školním kolektivu. V každé třídě jsou jedinci chviliví se učit, stejně jako jedinci, kteří výuku ignorují či soustavně narušují (Flégr, 2003).

Také je zde otázka, zda školní kolektiv socializuje pozitivně či negativně. Žáci se ve škole socializují nezáměrně. Některé formy sociálních kontaktů (napovídání, opisování, praní o přestávce) jsou dokonce trestány (Mertin 2003).

Profesor Štech namítá, že „škola je klíčovým činitelem utváření mentálních struktur jedince“ (Štech, 2003, s. 426). Děti se ve škole učí prosazovat svůj názor, spolupracovat s ostatními, soutěživosti. Škola je instituce. A jako instituce „učí podřizovat se neosobním zákonům a s tímto podřizováním se vyrovnávat... učí formalizovat a cenit si formy a nejen obsahu a bezprostřednímu užítku osvojovaného“ (Štech, 2003, s. 423).

Ano, dítě, které je vzděláváno doma, může trpět nějakým sociálním deficitem. Ovšem podobné sociální deficity mají i děti na běžných školách. Děti, které se bojí přihlásit, když znají správnou odpověď, děti s obavami promluvit nahlas, děti se strachem, že spletou odpověď a tak se raději ani nepřihlásí, děti které raději nepřiznají, že splnili úkol, protože se bojí posměchu či šikany kolektivu (Flégr,

2003).

Škola není jen ta „špatná“ a domácí vzdělání není jen „dobré“. Důležité je zvolit správný systém výuky pro každé konkrétní dítě.. Kolektivní vyžití se dá v domácím vzdělávání nahradit alternativou, jako jsou různé kroužky, sportovní oddíly, hudební či výtvarná činnost v kolektivu.

7.3 Mýtus třetí: rodič není objektivní vůči svému dítěti

Nejdříve si řekněme jak to chodí v ZŠ. Na zkoušení si jistě nikdo z nás nevzpomíná jako na příjemný zážitek. Pro většinu dětí zkoušení je a bude nepříjemný a traumatizující zážitek, který ovlivňuje strach ze selhání, necitlivý přístup vyučujícího, obavy z výsměchu kolektivu. Hodnocení ve škole vždy bylo subjektivní záležitostí hodnotitele. Svou roli zde hrají případné sympatie či antipatie zkoušejícího a žáka, znalost dané látky, schopnost pracovat s informacemi, atmosféra spojená s hodnocením (třídní kolektiv) a požadavky učitele na výklad zkoušeného textu (memorování, porozumění, práce s informacemi či kombinace výše uvedených) (Plaňanský 2003).

V běžné škole je zkoušení náhradou za soustavné sledování žáka. Zkoušení ve školách může vyvolávat psychosomatické obtíže. Trvalé vystavování stresovým situacím může u dítěte dojít k trvalé bezmocnosti (samozřejmě jen v nejdůležitějších případech). Pokud by učitel učil jen jednoho žáka, nemusel by ho zkoušet, protože by byl trvale orientován v jeho výkonech. Rodiče doma vyučovaných dětí nepotřebují hodnotit dítě známkami k dosažení svých vyučovacích cílů (Mertin, 2003).

Podle Stanislava Štecha, vzniká v domácím vzdělávání dvojí situace. První je ta, kdy je pro rodiče (jako učitele) znájmího důkladně žáka, jeho slabiny a citlivá místa, obtížné být spravedlivý. Druhá vzniká v případě, kdy absence srovnávání s jinými žáky, vede k nepřiměřeně tvrdému chování s vysokými nároky (Štech, 2003).

Odpověď na tento mýtus je tedy zřejmá. Hodnocení je subjektivní záležitostí. A je

jedno jestli se tak děje ve škole nebo doma. Rozdíl je v přístupu hodnotitele k žákovi (Plaňanský, 2003).

7.4 Mýtus čtvrtý: neúspěch ve vzdělávání

Jedna z obav panující kolem domácího vzdělávání, se týká kvality vzdělání. Co budou rodiče dělat, pokud jejich dítě učivo nezvládne? Na kmenových školách existují ověřené kontrolní mechanismy, které by měly tyto problémy včas odhalit. Tato úloha leží na bedrech učitelů – konzultantů, jejichž úkolem je pomoci překonat rodičům případné obtíže. Krajním řešením je samozřejmě zařazení do běžné školní docházky. Je to ovšem nešťastná situace. Zařadit dítě zpět do školního kolektivu jen proto, že má dostatečnou a podle učitelů látku nezvládá. Dostatečná v domácím vyučování může také znamenat vysilující půlroční práci maminky s handicapovaným dítětem (Plaňanský, 2004).

Copak se stane na běžné škole, pokud od učitele jeden či více žáků obdrží nedostatečnou? Řekne mu ředitel školy – je vidět, že jste práci nezvládli, nejste schopný učit – a odebere mu děti, které přeřadí k jinému vzdělavateli? Jak jistě víte, tak takhle to v běžné praxi nefunguje (Plaňanský, 2004).

Hodnocení v domácím vzdělávání by mělo být určováno podle toho, jaké dítě dělá pokroky v rámci svých možností. Redukce hodnocení pouze podle výsledků, by mělo být jen jedním z kritérií. A nejen v domácím vzdělávání, ale i na běžných školách (Plaňanský, 2004).

8. Osobní anamnéza Patrika

Patrik vyrůstá v pěstounské rodině, kam byl umístěn v 18-ti měsících z KÚ i se svým bratrem Oldřichem. Oba byli v KÚ kvůli zanedbání péče matkou, jež hraničilo s týráním (nechala je 3 dny samotné). V pěstounské rodině je 6 dětí z deseti z dětského domova nebo KÚ.

Již od dětství trpěl různými nemocemi, nebo na ně bylo podezření, ale téměř vše se v průběhu života srovnalo. Většina onemocnění souvisela se zanedbáváním biologické matky, u které byl do 12 měsíců života. V důsledku zanedbávání trpí i silnou oční vadou.

Po přijetí do pěstounské péče se jeho život radikálně změnil. V KÚ ho sestřičky nechaly jen ležet a krmily ho, jelikož byly přesvědčeny, že je na takové mentální úrovni, že žádný pokrok není možný. Byl podán návrh na nevzdělavatelnost a plánovalo se, že bude přemístěn do ústavu sociální péče. Pěstounka (dále matka) ho dokázala naučit chodit, mluvit, psát a číst, i když s velkým vypětím. Jeho vývoj byl tudíž téměř o dva roky strávené v KÚ opožděn.

Matka je zaměstnancem Úřadu práce jako vykonavatelka pěstounské péče a dostává za tuto činnost i plat. Otec je samostatně výdělečně činný, chová skot a je automechanikem.

Finanční situace rodiny je stabilní. Před 10-ti lety se přestěhovali z malého domečku do nového velkého domu na samotě a v klidu.

Pro zpřesnění důležitosti domácího vzdělávání pro Patrika uvádím jeho osobní anamnézu.

8.1 Těhotenství

- třetí těhotenství, matka nebyla v době těhotenství pod lékařským dohledem, užívala drogy, nechtěné těhotenství, ostatní info neznámé.

8.2 Porod

- třetí porod, spontánní, nekojen – náhradní výživa z důvodu laktační netolerance.

8.3 Neuropsychický vývoj

- sezení – poprvé 14 měsíců – opožděný vývoj.
- lezení – 20 měsíců.
- chůze – 36 měsíců.
- řeč – první slova ve 3 letech, první věty v 5 letech.
- pomočování – do 5 let pleny, do 6 let noční pomočování.
- jídlo – mixovaná strava do 4 let, dodnes má problémy s tuhou stravou (maso).
- lateralita – pravá orientace od dětství.

8.4 Zlozvyky

- okusování nehtů i kůže okolo– dodnes.
- zlozvyky související s mentálním a zdravotním postižením.

8.5 Spánek

- usíná těžce a pozdě, budí se pozdě, spí dobře, bez buzení a nočních můr.

8.6 Prodělané nemoci

- běžné dětské onemocnění (zarděnky, neštovice, příušnice).
- alergie nemá.
- žádné úrazy.
- v důsledku fyzického týraní biologické matky, měl cysty na ledvinách a slinivce, které se v průběhu 3 let (2 – 5) postupně vstřebaly, podezření na metabolickou poruchu (od 2 – 7 let) nebyla vrozená, nejspíš vyvoláno fyzickým zanedbáváním.
- opožděné kostní zrání (zhruba polovina věku biologického), aspergerův syndrom, podezření na genetickou poruchu růstu (neprokázalo se).
- psychiatrická medikace – na zlepšení výživy mozku, na utlumení agresivity (od 7 – 10 let).

8.7 Změny během života

- v půl roce převezen do nemocnice na JIP v kritickém stavu, po 3 měsících předán do KÚ, v 18 měsících do NRP – nyní je v pěstounské rodině.
- v 11 letech – zemřel mu dědeček – nedokázal pochopit co se stalo.
- ve 14 letech - úmrtí babiččiny přítelkyně, s kterou trávil každé léto – těžká reakce, pláč, 3 dny, dodnes nesmířen s její smrtí.

8.8 Školní docházka

- MŠ – od 7 – 9 let – problémy s adaptací, školka neakceptovala zrakovou vadu a nedokázala s ním pracovat, byl vyčleněn s kolektivu, nenavazoval vztahy, začal být agresivní. Z toho vyplynula nutnost os. asistenta, po jeho zapojení začal navazovat vztahy s dětmi, přestal být agresivní.

- ZŠ - do první třídy v 9 letech po 3 odkladech a návrhu na nevzdělavatelnost (PPP), než došlo k uznání nevzdělavatelnosti pěstounka ho zařadila do programu domácího vzdělávání v pokusném ověřování ZŠ Letohradská, kde je vzděláván podle osnov ZŠ, první ročník z důvodu zdravotního stavu byl rozdělen na 2 roky (dle vyhlášky MŠ), nyní navštěvuje 7. třídu pokusného ověřování domácího vzdělávání. Pěstounka si kvůli domácímu vzdělávání musela zvýšit vzdělání, protože jen s maturitou nemůže učit žáka druhého stupně.

Učivo má redukováno o 30 % dle vyhlášky MŠMT, zvládá docházku na známky 2-3, do páté třídy slovní hodnocení od pěstounky, nyní přezkoušení od učitelů v ZŠ, vztahy s vrstevníky navazuje těžko, spíš s mladšími dětmi nebo dospělými

- v kontaktu s vrstevníky je v kroužku kreslení a keramiky – není agresivní, funguje bez asistenta.

8.9 Osobnost dítěte

- povaha – upovídaný, vyžaduje pozornost a dohled z důvodu zrakové vady, hravý, rád objevuje nové věci, vyžaduje klid.

- zájmy – lego, výtvarná činnost jakéhokoli charakteru, keramika, počítač, stavění bungrů.

- kamarádi – vzhledem k oční vadě špatně rozlišuje jednotlivce, všichni jsou kamarádi a má k nim kladný vztah, ale nerozlišuje kdo je kdo.

- vzhledem k velikosti rodiny není nikdy sám (9 sourozenců).

8.10 Nynější onemocnění, problémy

- progresivní oční vada, v současnosti 29 dioptrií, za poslední rok výrazné zhoršení oční vady, má pouze zbytky zraku, musí používat speciální pomůcku na čtení, učení i chůzi mezi lidmi (hůl pro lidi se zbytky zraku).

- mentální retardace středně těžká.
- emoční labilita.
- ortopedické problémy ze zády – z toho vyplývají problémy s dýcháním, držení těla, nutná soustavná a dlouhodobá rehabilitace.
- porucha pozornosti.
- poruchy autistického spektra.

9. Zkušenosti z praxe v domácím vzdělávání

Poprvé jsem s Patrikem pracovala jako pedagogická asistentka ve 4. ročníku SPgŠ. Patrik je silně slabozraký, má progresivní oční vadu. O to je učení s ním náročnější. Vyžaduje speciální pomůcky a učebnice

9.1 Rodinné vyučování

Patnáctiletý Patrik se učí v programu domácího vzdělávání podle osnov ZŠ. Učební plán pro první stupeň pomohla sestavit speciální pedagožka a psycholožka ze SPC v Českých Budějovicích. Dále se podílela ZŠ Letohradská v Praze, matka Patrika jako vyučující, vedoucí PPP v Prachaticích, psychiatr.

Základ učebního plánu je ze školy pro zrakově postižené v Českých Budějovicích. Každý měsíc na prvním stupni je nabízena možnost konzultace u domovské školy v Praze. Na druhém stupni jsou tyto každoměsíční konzultace povinné. Jednou za půl roku se koná povinné přezkoušení. Poslední rok je možno uskutečnit povinné přezkoušení i přes web kameru. Tím odpadá nutnost jezdit do Prahy.

9.2 Úpravy vzdělávacího programu

Vyučování na prvním stupni probíhalo většinou ve dvou souvislých celcích. Přibližně od 8 do 9:40 a od 10 do 12 hodin. Nyní na druhém stupni je to trochu jinak (více v rozhovoru s matkou). Každému předmětu je věnován čas dle možností a schopností žáka. Vyučování je pestré, střídají se druhy i zaměření činností. Zde se plně uplatňuje názor „škola hrou“.

9.3 Speciální pomůcky

Patrik, jako silně slabozraký člověk, má nárok na velké množství pomůcek. Při výuce by se bez nich ani neobešel. Pomůcky a potřeby pro učení jsou vypsané níže. V současné době byl Patrikovi slíben nový počítač s programem pro slabozraké a se zvukovým výstupem, na který se již velmi těší.

9.3.1 Učebnice

Ty jsou velkým problémem. Speciální učebnice pro slabozraké byly naposled vydány v době hluboké totality (cca r. 1985). Děti, které je potřebují, není zase tolik, aby se někomu vyplatilo je tisknout. Ve speciální třídě v Českých Budějovicích se učí ze starých učebnic a opatrují je jako oko v hlavě.

Většina běžných učebnic je psána patkovým písmem, které je pro zrakově postižené špatně čitelné - zkresluje tvar písmene, jsou velice nepřehledné, mají nahuštěné písmo a obrázky - dítě se potom v textu špatně orientuje. V pracovních sešitech je velmi malý prostor pro doplnění - úzké a krátké linky, které se špatně vypisují i zdravým dětem. Většina pracovních sešitů má formát A4 - na horní polovinu stránky slabozraký nedohlédne a musí sešit zlomit přes hranu lavice.

9.3.2 Sešity

Stejný problém byl se sešity a s psaním jako takovým. Trvalo dlouhou dobu, než se povedlo objevit distributora sešitů pro slabozraké. Tisknou mnoho druhů sešitů i bloků, s různou barvou linek – každé dítě lépe vnímá jinou barvu (černou, zelenou, červenou, modrou), s různou šířkou linek – čím dále od sebe jsou linky, tím je čára silnější. Mají jenom jednu vadu – formát A4. Na horní konec Patrik nedohlédne a při psaní musí sešit ohýbat přes hranu lavice, aby měl správný úhel pro psaní. Po několika měsících se povedlo školu přesvědčit, aby Patrikovi tolerovala psaní na volné listy.

9.3.3 Psací potřeby

Hledání správné psací potřeby se ukázalo být velkým oříškem. Obyčejná tužka je naprosto nevhodná, jelikož její slabá čára není na papíře vidět. Plnicí pero pouští inkoust, jelikož na něj Patrik silně tlačí, aby pro něj byla stopa pera lépe viditelná. Pero tornádo má také slabou stopu. Silnější je fix, ten ale propíjí na druhou stranu papíru. Po měsících hledání správné psací pomůcky vyšlo jako nejlepší rýsovací pero, které má dostatečně širokou stopu, dobře viditelnou a nepropíjející se.

9.3.4 Pracovní plocha a pracovní místo

Pracovní místo je zásadní pro pohodu dítěte. Musí mít dostatečné přirozené osvětlení, ale nesmí tam svítit přímé slunce, aby neoslňovalo, musí mít možnost dodatečného umělého osvětlení. Nesmí tam být moc teplo ani zima, aby se Patrik mohl dobře soustředit, aby neměl pocit nepohody. Nesmí tam být nic, co by ho odvádělo od práce – zajímavý výhled, pohyb členů domácnosti, hluk z okolí....V průběhu let jsem zaznamenala, že se Patrikův pracovní stůl stěhoval po celém bytě. Nakonec s ním zakotvili v pokoji, který má okno na východ – tzn. že je dostatečně světlý, ale slunce tam většinu dne nesvítí. Po roce rodiče Patrikovi pořídili školní lavici se sklopnou deskou. Patrik si tak může nastavit pracovní plochu jak potřebuje. Důležitý je i správný výběr osvětlení. Nejlépe se osvědčila lampička s vysouvacím ramenem, která se dá nastavit, aby svítila na přesně ohraničené místo a přitom Patrika neoslňovala.

9.3.5 Speciální pomůcky pro slabozraké

V době nástupu do první třídy měl Patrik naměřeno 15 dioptrií. Rodina dostala jako pomůcku k výuce televizní lupu, která se ovšem moc neosvědčila. Naopak monokulární dalekohled Patrik velmi ocenil. Poprvé v životě si při návštěvě ZOO

mohl prohlédnout třeba tučňáka či lva. Pomáhá mu i při orientaci v prostoru. Užitečná se ukázala i signalizační hůl pro slabozraké. Po krátkém zácviku si rychle zvykl a poprvé v životě byl schopen jít sám. Ovšem jen do té doby než ho srazil jeden bezohledný pán. Dnes chodí s hůlkou sám, ale drží se v takové blízkosti, aby se mohl v případě potřeby chytit mé ruky.

Patrik má také velkou sbírku lup – řádkovou, polokruhovou, čtverhrannou s integrovaným světlem. Dnes si Patrik sám dokáže vybrat, která lupa je pro něj v dané chvíli nejvýhodnější.

9.4 Proč právě domácí vzdělávání?

Patrik byl na základě svých postižení neschopen absolvovat docházku do MŠ. Jeho agresivita, náladovost, nesnášenlivost vrstevníků z něj učinily nepříjemnou přítěž jak pro učitelky, tak pro děti v MŠ. Přitom při vhodném pedagogickém působení se dají tyto problémy zvládnout.

Matka po konzultaci s odborníky proto zvolila možnost domácí školy jako vhodné řešení.

Ona ví, jak se má zachovat, když je Patrik agresivní, náladový, unavený. Také po zkušenostech z MŠ a se staršími sourozenci v běžné škole ví, jak obtížná je domluva s vyučujícími. Rozhodla se převzít zodpovědnost za vzdělání svého syna do vlastních rukou.

Patrik potřebuje citlivé vedení. Potřebuje učitele, který je schopný naslouchat. Potřebuje, aby bylo dbáno na jeho potřeby a individualitu. Potřebuje k učení silnou motivaci. Potřebuje ohledy na své postižení. Potřebuje lásku a pochopení. To vše mu domácí škola může poskytnout. Protože kdo je lepší učitel, než matka, která svého syna miluje a zná ho již od dětských plenek?

Patrik měl být na základě svého postižení a výchovných poruch zařazen do praktické školy. Nyní se učí podle upravených osnov běžné základní školy a úspěšně ukončil šestou třídu.

Kontakt s vrstevníky v tomto případě byl tím, co způsobovalo potíže. Patrik si rozumí se staršími i mladšími dětmi, ale se stejně starými nenašel společnou řeč. Bere je tak trochu jako soupeře. Je agresivní a zlý. Proto zde neobstojí námitka, že děti v domácí škole mohou být sociálně izolovaní a narušení, kvůli chybějícímu styku se stejně starými dětmi. V Patrikově případě je to jen dobře. A vzhledem k tomu, že pochází z pěstounské rodiny, kde má dalších devět sourozenců, kontaktů s dětmi má dost. Přesto styk s vrstevníky kompenzuje návštěvami výtvarného a keramického kroužku.

Také každý pátek dvě hodiny trávil donedávna se svou bývalou osobní asistentkou u ní doma. Učila ho hře na zobcovou flétnu. Po hraní si vždy povídají, hrají. Patrik má velmi rád jejího malého pětiletého synka. Je na něj velmi hodný, něžný a nabízí mu své hračky, na které je jinak velmi háklivý.

9.5 Přímá práce s Patrikem

Patrikovi bylo letos v dubnu 16 let. K zápisu do 1. třídy šel poprvé v 7 letech. Dvakrát mu byla školní docházka odložena, takže do 1. třídy nastoupil v 9-ti letech. První třídu opakoval. Myslím, že šlo hlavně o to, že mu dlouho trvá než si zvykne na nějaký režim. Proto nyní, v 16-ti letech navštěvuje teprve 7 třídu ZŠ.

S Patrikem jsem absolvovala v průběhu let větší množství samostatných výukových bloků. Tzn., že jsem se s ním několikrát učila sama bez přítomnosti Patrikovy matky. Zjistila jsem, že je velmi náročné s ním pracovat. Jeho ochota se učit záleží na tom, jak se vyspal a jakou má náladu. Někdy šlo vše dobře, hlavně když jsme si u učení hráli. Třeba jsme si zařídili obchod, který jsme vybavili čokoládovými tyčinkami, budíkem, hračkami a bonbóny. Hrála jsem paní prodavačku a Patrik byl zákazník. Tak jsme trénovali počty. Nebo když jsme zkoušeli výtvarnou či hudební činnost.

Někdy je ovšem potřeba počítat do sešitu a psát diktáty, nebo číst pomocí lupy. Pak bývá často nesoustředěný a jakákoli činnost delší než několik minut ho přestane bavit. Naléhání či přesvědčování, že se to musí dopočítat, dopsat samo o sobě

nestačí. Je třeba nabídnout mu za dokončenou práci nějakou odměnu – např. že až vše zvládneme, může si pustit DVD. Nebo že pojedeme do města nakoupit (rád nakupuje), nebo na procházku, nebo třeba také to, že až skončíme může jít ven sáňkovat, hrát si s míčem nebo se psy a kočkami, které jsou u domu.

Popravdě Patrik je těžko zvladatelný. Jako praktikant jsem musela vždy mít připravenou nějakou činnost, o které jsem věděla, že ho bude bavit, a tu mu slíbit za úspěšné dokončení práce. Ne vždy to ovšem fungovalo. Stávalo se, že se s Patrikem vůbec nedalo pracovat. V tom případě jsme se pokusili udělat alespoň několik základních věcí, které musely být hotovy, nebo jsme vymysleli jiný program.

Vše jsme si vynahradili, když měl Patrik dobrou náladu a byl ochoten pracovat. Potom jsme zvládli větší množství učiva, a to i za dny, kdy nespolupracoval.

Moje úloha spočívala hlavně v tom, vyzkoušet s Patrikem výtvarné či hudební techniky, jelikož jeho matka, jak sama říká, na to nemá buňky. Tak jsme kreslili či malovali, zpívali a hráli si. Nejraději má prstové barvy, kdy se maluje přímo rukama na papír. Tato činnost mu vyhovovala kvůli vadě zraku, kterou trpí. Špatně se mu kreslí či píše obyčejným perem nebo tužkou či štětcem. Takhle má přímý kontakt s papírem a barvami. Je manuálně velmi zručný. Neustále staví domečky z lega. A každý je jiný. I jinak barevný. Jen jedno mají společné – jsou veliké. Sama bych něco takového nepostavila. Často jsme hráli na flétnu. Učila ho jeho bývalá osobní asistentka Na flétnu umím také, takže jsme hráli dvojhlasně. Z toho byl nadšený.

Spolupráce s Patrikem byla náročná, ale i zábavná a poučná. Díky této zkušenosti jsem si uvědomila, že pokud moje dítě nebude z jakéhokoli důvodu zvládat školní docházku, domácí vzdělávání je velmi zajímavé východisko i pro mě.

10 Další názor

Existuje mnoho názorů proti domácí škole od odborníků i rodičů, ale také mnoho názorů pro domácí školu. Odpovědi na to, na které straně je pravda, mohou být jen ohledy na konkrétní potřeby a požadavky konkrétního dítěte v konkrétní rodině. Pro srovnání zde uvádím příklad z časopisu Děti a my od paní Štěpánkové, která nyní také učí děti v DV.

Paní Ludmila Štěpánková učí své děti druhým rokem v domácí škole. Nejstarší Anička chodí do čtvrté třídy, Honzík se učí látku prváčků. Doma mají ještě tříletou Terezku, která už nyní projevuje zájem o vzdělání a napodobování svých sourozenců (Vinická, 2002).

Proč se paní Štěpánková rozhodla pro domácí školu? Anička se učila na samé jedničky, ale z běžného provozu školy, kroužků a zájmů byla tak unavená, že se rozhodla vzdát svých zálib, které měla ráda. Proto se s matkou dohodly, že se vzdají docházky do školy, protože školní základy je schopna jí matka naučit sama, kdežto třeba hru na kytaru ne (Vinická, 2002).

„Nelíbilo se mi víc věcí. Každé ráno honička, rychlá snídaně, spěch na autobus, nezapomenout svačinu, pohlídat, jestli má všechno, do zítřka nakoupit kroužítka... Také třeba důraz na to, jak píšeš, a ne co píšeš. Rutinně se učíš počítání, když existují dobré zábavné hry a způsoby výuky“ (Vinická, 2002, s. 20).

První tři měsíce jsou náročné. Musí se najít správný rytmus a systém výuky. Poté je již vše snazší. Když se „vyučující“ věnuje jen jednomu dítěti a ne celé třídě, učení zabere podstatně méně času, takže ho víc zbývá na hry. To sebou nese i sblížení jak rodičů s dětmi tak dětí mezi sebou. V domácí škole nic není nemožné (Vinická, 2002).

„Když jsem unavená a potřebuji vypnout, pošlu děti na zahradu a čtu si nebo odpočívám. Můžu je poslat na několik dní k babičce a nemusím kvůli tomu čekat na prázdniny nebo svolení paní učitelky“ (Vinická, 2002, s. 21).

Možná by se zdálo, že domácí škola má jen samé příjemné stránky. Ovšem jako vše, i tento projekt má své slabiny. Mezi jedny z nich patří třeba fakt, že s vlastním dítětem je horší „pořízení“. Může se během vyučování rozzlobit a odejít od stolu, může přemlouvat rodiče, aby dnes vypracovali o příklad, o cvičení méně, nebude psát a nechce číst. Chybí zde autorita učitele. Častým argumentem odpůrců domácího vzdělávání bývá, že děti bez kontaktu se svými vrstevníky nemají možnost učit se například sociální přizpůsobivosti a toleranci. Ovšem zastánci oponují: kontakt s vrstevníky ve škole bývá právě na úkor rodiny. A rodina je důležitější. Bohatou zkušenost s vrstevníky získají děti v zájmových činnostech, různých kroužcích a při styku s dětmi při hrách venku. Záleží na tom, aby se dítě cítilo spokojené. I dospělí si vybírají, s kým se chtějí stýkat (Vinická, 2002).

Paní Štěpánková bude v domácí výuce pokračovat i nadále. S Aničkou ještě rok, do páté třídy, u Honzika se uvidí, zda bude chtít jít také do školy nebo zda bude doma spokojený. Pro děti to nejlepší (Vinická, 2002).

„Je absurdní, aby děti kvůli škole prožívaly napětí, když by mělo být nejdůležitější vypěstovat si k učení kladný vztah“ (Vinická, 2002, s. 20).

„... dnes, po roce a půl domácí školy, bere Anička učení jako něco, co je tady pro ni. A o to mi šlo, to mi přijde důležité“ (Vinická, 2002, s. 21)!

11 Rozhovor s matkou dítěte vzdělávaného v domácí škole

Většinu podkladů o domácím vzdělávání mám od paní Novákové (příjmení změněno z důvodu zachování anonymity), která svého Patrika vyučuje doma. Jelikož jsem s ní a Patrikem strávila několik let jako praktikantka v domácím vzdělávání, navázaly jsme blízký vztah. Proto se uvolila poskytnout mi rozhovor.

Jak jste se dozvěděla o možnosti vzdělávat své dítě doma?

Při návštěvě PPP, kdy jsem požadovala druhý odklad školní docházky pro Patrika, se pracovnice poradny zmínila, že tato možnost existuje. V evidenci PPP totiž jedno takové dítě bylo uvedeno. Bohužel pracovnice nevěděla bližší informace. Proto jsem si sedla k internetu a zjišťovala podrobnosti.

A co jste zjistila?

Zjistila jsem že existují pouze 3 školy v ČR, které jsou zařazeny do pokusného ověřování domácího vzdělávání. Dvě školy měli plnou kapacitu a třetí nás odmítla. Odmítla nás z důvodu prozatímního experimentu domácího vzdělávání, jelikož šlo o dobré výsledky, a proto požadovala pouze průměrně a nadprůměrně inteligentní děti. Patrik tedy nebyl vhodným kandidátem.

Jakým způsobem jste se tedy zařadili do domácího vzdělávání, když vás školy odmítly?

V srpnu 2002 se na internetu objevila zpráva, že domácí vzdělávání bylo povoleno i na ZŠ Letohradská v Praze. Okamžitě jsem je kontaktovala. Jelikož povolení dostali od MŠMT těsně před začátkem roku, přijali všechny uchazeče. Tedy i nás.

Co vás přimělo vůbec o domácím vzdělávání uvažovat a zajímat se o tuto alternativní formu vzdělávání?

Patrikův zdravotní stav. Trpí tak těžkou poruchou pozornosti, že není schopen se v kolektivu cokoli naučit. Tvrdí to nejen psychologka, ale přišli jsme na to i prakticky, během návštěv v ZŠ v Bohumilicích, kde je ve třídě cca 10 dětí. Ani tam nebyl schopen se soustředit. Takže jsem měli na výběr. Buď tuhle formu vzdělávání nebo prohlášení za nevzdělavatelného.

Proč hned prohlášení o nevzdělavatelnosti? Existují přece i praktické školy, kde je výukový program přizpůsoben i takovýmto dětem.

Patrik nepotřebuje speciální program. Potřebuje speciální prostředí. A my jsme měli vyzkoušeno ze ZŠ v Bohumilicích, že není schopen v kolektivu pracovat.

Uvažovala jsem i o speciální škole pro slabozraké a nevidomé. Bohužel je pouze v Praze a jedná se o školu s internátním režimem. Odloučení od rodiny není Patrik schopen psychicky zvládnout, vzhledem k silným citovým vazbám na rodinu. Tato škola by řešila pouze problém fyzický (poškození zraku) ne psychický (těžká porucha pozornosti, neschopnost pracovat v kolektivu).

Speciální třída pro slabozraké je při ZŠ v Českých Budějovicích. Znamenalo by to každodenní dojíždění cca hodina a půl ráno a večer. A opět by to řešilo pouze fyzický problém.

A jak tedy domácí vzdělávání u Patrika funguje? Splnilo vaše očekávání?

Na prvním stupni vzhledem k tomu, že měl pouze jednu učitelku konzultantku, s kterou navázal rychle velmi dobrý vztah a která byla ochotná tolerovat jeho speciální potřeby, probíhalo vzdělávání nad očekávání dobře. I přes nižší intelekt zvládl osnovy ZŠ. Učitelka tolerovala individuální vzdělávací plán redukováný a přizpůsobený jeho druhu postižení. Tato učitelka je vedoucí dyslektické třídy, proto

má zkušenosti se vzděláváním problémových dětí a dokázala nám dobře poradit a hodně pomoci s výukou.

Nyní je v 7. třídě, tedy v druhém ročníku druhého stupně. Situace vzhledem k jeho postižení je velmi komplikovaná, jelikož každý předmět zkouší jiný vyučující v jiné třídě. To znamená změnu učitele i prostředí, což je pro něj velmi stresující a proto se těžko soustředí. Nedokáže prostě prodat to, co umí. Každý učitel má jiné nároky, pro každého je důležité něco jiného.

Pro mě jako pro učitelku bylo lehčí se domluvit s jednou učitelkou než se 5 učiteli. Každý má jiný styl výuky a jiný styl zkoušení, jiné požadavky na Patrika i na mě.

Co si myslíte o požadovaném vzdělání rodičů kteří chtějí své dítě učit doma?

Požadavek na to, aby rodiče, kteří učí své dítě na druhém stupni doma, měli vysokoškolské vzdělání, se mi zdá přehnaný. Spoustě rodičů, kteří mají „pouze“ maturitu, to znemožní pokračovat ve vzdělávání svých dětí. Podle mého názoru, člověk, který má maturitu, musel přece zvládnout učivo ZŠ. Nicméně já sama si nyní zvyšuji vzdělání, aby mi bylo umožněno dále Patrika učit doma. Letos budu absolvovat na VOŠ sociální a příští rok nastoupím na VŠ.

Vyskytl se při vašem domácím učení nějaký problém?

Problém je třeba s hudební výchovou, jelikož nemám hudební sluch a tento obor je mi naprosto cizí. Vyřešili jsme to tím, že jsme zakoupili CD s lidovými písničkami. Paní učitelka netrvala na tom, aby Patrik uměl zrovna písně z učebnice. Jinak zapojujeme i ostatní příbuzenstvo.

Další problém byl s cizím jazykem. Paní doktorka v SPC usoudila, že by to pro Patrika byla nepřiměřená zátěž a doporučila osvobození od výuky cizího jazyka. Ředitelství školy tento návrh akceptovalo. Stejně tak jako osvobození od TV, které vzhledem ke zrakové vadě doporučil pediatr.

Z toho vyplývá, že škola je velice vstřícná a každý problém se dá ve spolupráci se školou vyřešit k oboustranné spokojenosti. Zatím jsme nenarazili na nic, s čím by nám škola nemohla pomoci. Přesto, že nemají zkušenosti se vzděláváním zrakově postižených dětí, zatím jsme nenarazili na problém, který by se nepodařilo vyřešit.

Naše spokojenost vyplývá již z toho, že jsme této škole zůstali stále věrni, přesto že na prvním stupni jsme mohli přejít na místní ZŠ a nemuseli bychom tak dojíždět do Prahy.

A jak to zvládáte?

Těžko (smích). Nic jiného mi nezbývá, nemám možnost volby. Nemohu si vybrat jinou alternativu protože pro Patrika žádná neexistuje.

Kritický byl třetí a čtvrtý rok. Nastoupila ponorková nemoc. U Patrika puberta, vzájemně jsme si lezli na nervy. Ani já ani on jsme neměli sílu na to, být spolu každý všední den od rána do odpoledne. Postupně jsem se s tím začala smířovat, jelikož jsem zjistila, že není jiná možnost jak ho vzdělávat. Záleželo to na mě. Buď to já překousnu nebo odepíšu dítě. Zahodím všechno, co jsme spolu udělali, všechny ty roky trápení a jeho odsoudím k tomu, že bude do smrti závislý na sociálních dávkách a na péči ostatních. Protože mu zavřu dveře k jakémukoli vzdělání.

Jak tedy probíhá váš běžný den?

Ráno, když odejdou ostatní děti do školy, což je v půl 8, vstáváme. Nasnídáme se, připravíme učení a v půl 9 začínáme. V půl 2 končíme. Přestávky jsou podle toho, jak je Patrik unavený. Přestávku na svačinu děláme podle Patrikových potřeb. Vyhovuje mu, když nestřídáme činnosti, ale když se učíme jeden předmět celý den. Prokládáme učivo čtením z knížek, pouštěním DVD a CD, používáme pomůcky (atlasy pro děti), internet, tabulky, grafy. To miluje. Předměty se prolínají, třeba zeměpis s přírodopisem a on rád hledá souvislosti mezi předměty. Stane se tedy, že začneme s češtinou, narazíme na slovo, které nezná, tak sedneme k internetu a

vyhledáme si to slovo, tam narazíme třeba na obrázek zvířete, tak přejdeme k přírodopisu, pak se zase vrátíme k češtině. Snažím se využít momentálního zájmu a okamžitě reagovat, což ve škole normálně nejde. Stále častěji se stává, že klade otázky na které ani já neznám odpověď a pak vyhledáváme na internetu, v knížkách a atlasech. To miluje. Je moc rád, když se mu něco podaří.

Co by jste doporučila zájemcům o domácí vzdělávání? Co by měli vědět a s čím počítat?

Záleží na tom, jaké dítě budou vzdělávat. Domácí vzdělávání je velice časově i psychicky, finančně náročné. Je to závazek na 9 let dopředu. Vím, že většina rodičů to neustojí a po 3 – 4 letech domácí vzdělávání vzdá, ale je lepší to aspoň zkusit a posléze vzdát než to vůbec nezkusit. Každý rok, který se dítě učí doma, zvláště u handicapovaných dětí se nedá nahradit. Jsou děti které škola nepřiměřeně stresuje, oni tam trpí, a pak je tato možnost vítanou alternativou

11.1 Analýza rozhovoru

Myslím, že Patrikova matka v rozhovoru přesně nastínila výhody a nevýhody domácího vzdělávání. Pro některé děti je domácí škola jediným možným způsobem vzdělání. Nejde jen o Patrika či postižené děti. Myslím, že jde i o děti nadané či nadprůměrně inteligentní. Jde o děti, které škola jen brzdí a zbytečně zatěžuje.

Ovšem domácí vzdělávání má i své sporné stránky. Je to plný úvazek. Náročný psychicky, časově i finančně. Myslím, že vyžaduje od rodiče silnou víru, která mu pomůže překlenout oněch 9 let společného učení. Víru, která má smysl. Víru, která celý princip domácího vzdělávání pohání vpřed a nezalekne se ani „ponorkové nemoci“. Víru, která ovšem také něco stojí. Ale která víra vám dá něco zadarmo?

Zajímavé je, že Patrika do programu domácího vzdělávání vůbec nechtěli přijmout právě proto, že má specifické vzdělávací potřeby. Nejspíš by škole zkazil čísla úspěšnosti hodnoceného experimentu. Je ale smutné, že někteří ředitelé škol takto

uvažují.

Výhodou domácího vzdělávání je i možnost střídání činností. Přejít od českého jazyka k přírodovědě a skončit u matematiky se v běžné škole nedá. Stejně tak používání internetu a různých počítačových vzdělávacích programů.

Závěr

Získat informace o domácí škole je velice obtížné. Protože je to mladý projekt probíhající donedávna jako experiment, neexistuje téměř žádná odborná literatura. Informace a podklady jsem získala od paní Novákové, která svého syna vyučuje v rámci domácího vzdělávání. K těmto materiálům se běžně člověk nedostane. Ve většině případů jde o informační a propagační letáky a materiály získané z domovské školy. V tomto případě je to ZŠ Letohradská v Praze. Na vzniku CD – ROMu se podíleli rodiče a přátelé domácího vzdělávání bez nároku na honorář. Většinou jde o amatérské záběry.

V této práci jsem se snažila nabídnout celistvý pohled na domácí vzdělávání. Většina materiálů samozřejmě domácí vzdělání propaguje, proto moje práce je spíše zaměřená na pozitiva domácí školy než na její negativa. Protože jak se říká: „kdo chce psa bít, hůl si vždycky najde.“ Stejně je to i s domácím vzděláváním. Odpůrci si vždy najdou něco co domácí škole vytknout, stejně jako obhájcí si vždy najdou způsob jak to vyvrátit. Myslím, že domácí vzdělávání rozděluje českou veřejnost na dva tábory – na odpůrce a příznivce. Nejspíš není člověk, který by na tento typ vzdělávání neměl vyhraněný názor. Nejlepší bude nechat rozhodnutí na rodičích. Oni jsou ti, kdo odpovídají za vzdělání svého dítěte.

Paní Nováková je schopná vyučovat své dítě sama. A to i dítě, které má specifické potřeby a postižení fyzické i mentální. A to vše „pouze“ s maturitou. Jak říká paní Nováková: „lepší to aspoň zkusit a posléze vzdát než to vůbec nezkusit.“

Zastávám názor, že domácí vzdělávání je výhodnou alternativou vzdělávání jak pro matku tak pro dítě. Především pro děti se specifickými potřebami. Ať již mentálně retardované či nadprůměrně nadané. Všechny děti vymykající se průměru potřebují speciální přístup, a ten jim právě domácí škola může nabídnout. Neříkám, že domácí vzdělávání je dokonalou formou vzdělávání pro všechny. Ale existuje malé procento dětí, pro které je to jediná cesta ke vzdělání.

Měla jsem možnost zažít domácí vzdělávání na vlastní kůži v roli praktikantky a myslím, že je to neocenitelná zkušenost. Nejde jen o vyučování, jde i o to, jak si

získat autoritu a při tom stále být chápajícím a laskavým rodičem (učitelem, praktikantkou...). Není to lehká cesta. Ale stojí za to.

Resumé

Autorka se zabývá domácím vzděláváním v České republice. Snaží se objasnit základní pravidla domácího vzdělávání na prvním stupni ZŠ, i podmínky pokusného ověřování na druhém stupni. Vysvětluje historii a změny domácího vzdělávání během času. Také poukazuje na fungování domácího vzdělávání v ostatních státech Evropy i USA.

Sporným bodem domácího vzdělávání na druhém stupni je požadavek státu, aby vzdělavatelé měli vyšší vzdělání než střední s maturitou. Tímto problémem se autorka zabývá v kapitole šesté. Následující sedmá kapitola je polemikou o výhodách a nevýhodách domácího vzdělávání. Autorka staví proti sobě několik různých názorů.

Tato práce je postavena na osobní zkušenosti autorky s domácím vzděláváním, což zahrnuje detailní popis anamnézy klienta a přímé poznatky z praxe v domácím vyučování. Dále je zaznamenán rozhovor s matkou dítěte zapojeného do domácího vzdělávání, i přepis osobního názoru další matky.

Summary

The author is addressing topic of home schooling in Czech republic. She is describing basic rules of home schooling in first five years of primary school and even terms of experimental run of home schooling program in later years of primary school. She looks back in time and tries to understand history and changes of home schooling in order to better grasp current events in her field of study. She is also looking for better answers outside Czech Republic in European states and USA.

In chapter six, author is writing about controversial requirement of the state to have all teachers in home schooling to have better than high school education. Next chapter is polemics about advantages and disadvantages of home schooling. Author tries to use different point of views.

This thesis is mainly build on author's personal experience with home schooling, which includes detailed description of anamneses and direct finding from real life practice of home schooling. And there is also transcript of interview with parent in home schooling with mother's point of view.

Soupis bibliografických citací

Časopisy, jiné zdroje:

FLÉGR, T. Rodič nenaučí tak jako učitel. *Asociace pro domácí vzdělávání /buletín/*. 2003, 1.

KOLÁŘ P. *Systém domácího vzdělávání v USA a ve vybraných zemích Evropy*. Praha: Parlamentní institut, 2000.

KITZBERGER, J. Vyhlášení pokusného ověřování podle § 171 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Praha: 2007.

MERTIN, V. Pedagogicko-psychologické aspekty individuálního vzdělávání. *Pedagogika*. 2003, 53, 4, s. 405-416.

MŠMT. Podmínky pokusného ověřování domácího vzdělávání v ČR. Praha: 2001.

PLAŇANSKÝ, P. A co když děti neprospějí?. *Asociace pro domácí vzdělávání /buletín/*, 2004, 5.

PLAŇANSKÝ, P. Socializace dětí a deficit kolektivu. *Asociace pro domácí vzdělávání /buletín/*, 2003, 2.

PLAŇANSKÝ, P. Vzdělavatel má příliš subjektivní přístup k hodnocení. *Asociace pro domácí vzdělávání /buletín/*, 2003, 3.

ŠTEFFLOVÁ, J. Domácí vzdělávání na rozhraní. *Učitelské noviny*, 2007, 23-24, s. 31 – 33.

ŠTEFFLOVÁ, J. Sporné body domácího vzdělávání. *Učitelské noviny* [online].2008, 13, [cit. 2009-08-08]. Dostupný z WWW: <ucitelskenoviny.cz>.

ŠTECH, S. Škola nebo domácí vzdělávání? *Pedagogika*. 2003, 53, 4, s. 418 – 434.

VINICKÁ, M. Domů do školy. *Děti a my*. 2002, 1, s. 22 - 23.

Elektronické zdroje:

Asociace pro domácí vzdělávání /CD-ROM/. Bratrská škola. [2002]

Internetové zdroje:

COMMONS, Creative. Wikipedia [online]. 2.5. 2008 [cit. 2009-08-08].
Wikipedia. Dostupné z WWW: <wikipedia.com>.

FOLLER, A. *Foller* [online]. 21.2. 2009 [cit. 2009-08-08]. Foller. Dostupné z
WWW: <foller.cz>

Letohradská [online]. 9.1.2009 [cit. 2009-08-05]. Letohradská. Dostupné z WWW:
<letohradska.cz>.

Pamet-dv [online]. 10.6.2004 [cit. 2009-08-08]. Pamet-dv. Dostupné z WWW:
<pamet-dv.sweb.cz/vse.htm>

QCM, S. r. o. *MSMT* [online]. 5.4.2009 [cit. 2009-08-12]. MSMT. Dostupné z
WWW: <msmt.cz> .

Přílohy

§41 Individuální vzdělávání

(1) O povolení individuálního vzdělávání žáka rozhoduje ředitel školy, kam byl žák přijat k plnění povinné školní docházky, na základě písemné žádosti zákonného zástupce žáka. Individuální vzdělávání lze povolit pouze žákovi prvního stupně základní školy.

(2) Žádost zákonného zástupce o individuální vzdělávání musí obsahovat

- a) jméno a příjmení, rodné číslo a místo trvalého pobytu žáka,
- b) uvedení období, ročníku, popřípadě pololetí, kdy má být žák individuálně vzděláván,
- c) důvody pro individuální vzdělávání žáka,
- d) popis prostorového a materiálně technického zabezpečení vzdělávání a podmínek ochrany zdraví individuálně vzdělávaného žáka,
- e) doklady osvědčující splnění vzdělání osoby, která bude žáka individuálně vzdělávat,
- f) seznam učebnic a učebních textů, které budou ve výuce užívány, pokud nejde o učebnice uvedené v § 27 odst. 1,
- g) další skutečnosti, které mají vliv na průběh vzdělávání žáka,
- h) vyjádření školského poradenského zařízení.

(3) Ředitel školy individuální vzdělávání povolí, pokud

- a) jsou dány závažné důvody pro individuální vzdělávání,

- b) jsou zajištěny dostatečné podmínky pro individuální vzdělávání, zejména podmínky materiální a ochrany zdraví žáka,
- c) osoba, která bude žáka vzdělávat, získala alespoň střední vzdělání s maturitní zkouškou,
- d) jsou zajištěny vhodné učebnice a učební texty, podle nichž se má žák vzdělávat.

(4) Individuálně vzdělávaný žák koná za každé pololetí zkoušky z příslušného učiva, a to ve škole, do níž byl přijat k plnění povinné školní docházky.

(5) Nelze-li individuálně vzdělávaného žáka hodnotit na konci příslušného pololetí, určí ředitel školy pro jeho hodnocení náhradní termín, a to tak, aby hodnocení bylo provedeno nejpozději do dvou měsíců po skončení pololetí

(6) Pokud má zákonný zástupce pochybnosti o správnosti hodnocení žáka, může do 8 dnů od konání zkoušek písemně požádat ředitele školy o přezkoušení žáka; byl-li zkoušejícím žáka ředitel školy, krajský úřad. Pokud ředitel školy nebo krajský úřad žádosti vyhoví, nařídí komisionální přezkoušení žáka.

(7) Ředitel školy zruší povolení individuálního vzdělávání

- a) pokud nejsou zajištěny dostatečné podmínky ke vzdělávání, zejména podmínky materiální, personální a ochrany zdraví žáka,
- b) pokud zákonný zástupce neplní podmínky individuálního vzdělávání stanovené tímto zákonem,
- c) pokud žák na konci druhého pololetí příslušného školního roku neprospěl,

- d) nelze-li žáka hodnotit způsobem uvedeným v odstavcích 4 a 5, nebo
- e) na žádost zákonného zástupce žáka.

(8) Ředitel školy rozhodne o zrušení individuálního vzdělávání žáka nejpozději do 30 dnů od zahájení řízení a zároveň zařadí žáka do příslušného ročníku základní školy. Odvolání proti rozhodnutí ředitele školy o zrušení individuálního vzdělávání žáka nemá odkladný účinek.

(9) Výdaje spojené s individuálním vzděláváním hradí zákonný zástupce žáka, s výjimkou učebnic a základních školních potřeb podle § 27 odst. 3 a 6, speciálních učebnic a speciálních didaktických a kompenzačních učebních pomůcek podle § 16 odst. 7 a výdajů na činnost školy, do níž byl žák přijat k plnění povinné školní docházky.

Žádost o povolení individuálního vzdělávání na 2. stupni ZŠ

ZÁKLADNÍ ŠKOLY Praha 7, Letohradská 1

Jméno žadatele (zákonného zástupce žáka):

Adresa žadatele:

Tel. žadatele:

E-mail žadatele:

V souladu s Vyhlášením pokusného ověřování podle § 171 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) čj. 9 587/2007-22, žádám o povolení individuálního vzdělávání pro mého syna /mou dceru:

Jméno a příjmení:

Rodné číslo:

Trvalé bydliště žáka:

Povolení žádám pro tyto ročníky, ve kterých má být žák vzděláván:

Důvody pro individuální vzdělávání:

Popis prostorového a materiálně technického zabezpečení vzdělávání a podmínek ochrany zdraví individuálně vzdělávaného žáka:

Další skutečnosti, které mají vliv na průběh vzdělávání žáka:

K žádosti přikládáme:

1. doklady osvědčující splnění požadovaného vzdělání osob, které budou žáka individuálně vzdělávat
2. vyjádření školského poradenského zařízení (podle § 116 školského zákona) tj. Ped.-psych. poradny nebo Spec. ped. centra
3. seznam učebnic a učebních textů, které budou ve výuce užívány (pouze pokud nejde o učebnice uvedené v § 27 odst. 1 školského zákona, tzn. učebnice a učební texty, kterým byla udělena schvalovací doložka MŠMT).

V ..... dne .....

Podpis žadatele:

Žádost o povolení individuálního vzdělávání na 1. stupni ZŠ

Jméno žadatele (zákonného zástupce žáka):

Adresa žadatele:

Tel. žadatele:

E-mail žadatele:

Dle § 41 zákona 561/2004 Sb., žádám o povolení individuálního vzdělávání pro mého syna /mou dceru:

Jméno a příjmení:

Rodné číslo:

Trvalé bydliště žáka:

Povolení žádám na období:

Důvody pro individuální vzdělávání:

Popis prostorového a materiálně technického zabezpečení vzdělávání a podmínek ochrany zdraví individuálně vzdělávaného žáka:

Další skutečnosti, které mají vliv na průběh vzdělávání žáka:

K žádosti přikládáme:

4. doklady osvědčující splnění požadovaného vzdělání osob, které budou žáka individuálně vzdělávat
5. vyjádření školského poradenského zařízení (podle § 116 školského zákona) tj. Ped.-psych. poradny nebo Spec. ped. centra
6. seznam učebnic a učebních textů, které budou ve výuce užívány (pouze pokud nejde o učebnice uvedené v § 27 odst. 1 školského zákona, tzn. učebnice a učební texty, kterým byla udělena schvalovací doložka MŠMT).

V ..... dne .....

Podpis žadatele:

Ukázka čtvrtletního přezkoušení na mateřské škole – DVD

Komentář k video nahrávce

Nahrávka byla pořízena při čtvrtletním přezkoušení se svolením vyučujících i Patrika. Omlouvám se za kvalitu záznamu, jedná se o amatérské záběry.

Z celého záznamu je vidět Patrikova omezená slovní zásoba a velmi zvláštní způsob vyjadřování. Často nerozumí otázce a potřebuje vysvětlení či doplnění. Jeho myšlenkové pochody jsou trochu jiné a jinak i chápe významy slov. Často musí i on vysvětlovat, co tím myslel, nebo jak to myslel (viz fyzika).

Jeho chování má stále rysy dětinskosti. Nemá odpozorované, jak se ostatní děti chovají k učitelům, proto je jeho vztah k nim velmi bezprostřední. Bohužel ne všichni to dobře chápou a někdy si jeho chování vykládají jako drzost. Většina vyučujících však chápe Patrikova omezení a snaží se vycházet vstříc. Také si po čase zvykli na Patrikovo zvláštní vyjadřování a na to, že otázky musí několikrát různým způsobem zopakovat, než Patrik pochopí smysl a zareaguje.

Český jazyk

Ostatní děti píší test, Patrik je zkoušen ústně.

Paní učitelka Patrika zkouší ústně a sama doplňuje do testu. I kdyby test zvětšila tak, aby ho Patrik přečetl, nedokázal by ho vyplnit. Nedokáže se soustředit na dvě věci najednou: psaní a zdůvodňování pravopisných jevů.

Nejdříve se ubezpečí, že Patrik chápe o čem se mluví (co je minulý čas, vyjmenuj slovní druhy) a teprve potom se ptá.

Paní učitelka toleruje matčiny zásahy do zkoušení a přesně ví, proč to dělá. Patrik je zvyklý na určité formulace, na styl zadávání otázek.

Přišla další učitelka a zkouší jiného žáka. Je vidět, jak se Patrik přestal soustředit a už nic nevěděl. Slovní druhy, které do té doby zvládal naprosto bravurně, najednou neumí. Poposedává na židli, vrtí se, snaží se odvést pozornost od otázek. Bohužel, takovým situacím se nedá zabránit.

Všechny práce se místo psaní nahrávají na audio kazetu (sloh, čtenářský deník).

Fyzika

Tady je ukázka názorného výkladu:

1. Co to je difuze (pronikání molekul jedné látky mezi molekuly jiné látky) - Patrik proplétá prsty. Pamatuje si gesto a dokáže z něj definici odvodit.
2. Jak ji urychlíme? - cukr v čaji. Na naprosto konkrétním příkladě, který si dokáže sám ověřit, pochopí danou skutečnost.
3. Skupenství látek – názorně pomocí pěstí a pohybů rukou ukazuje pohyby molekul v různých skupenstvích

Dějepis

Bylo to poslední zkoušení toho dne. Je vidět, jak je unavený, jak se těžko soustředí. Hraje si s deskami, je ochotný se bavit jen o tom, co ho zajímalo.

Hezky je zde vidět, jak bezprostřední vztah k paní učitelce má, když se s ní dohaduje, kdo byl zajímavější. Jestli Vandalové nebo Vikingové.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora: Justýna Wimmerová

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Domácí vzdělávání

Počet stran bez příloh: 45

Celkový počet stran příloh: 6 +DVD

Počet titulů české literatury a pramenů: 14

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových odkazů: 5

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jaroslav Kořa

Rok dokončení práce: 2010

Evidenční list knihovny

Souhlasím s tím, aby má diplomová práce byla využívána ke studijním účelům.

V Praze, dne:.....

.....

Uživatel potvrzuje svým podpisem, že pokud tuto diplomovou práci využije ve své práci, uvede ji v seznamu literatury a bude ji řádně citovat jako jakýkoliv jiný pramen.

Jméno	Adresa	Datum	Podpis

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Justýna Wimmerová

Obor studia: Sociální práce

Název práce: Domácí vzdělávání

Oponent* práce: Mgr. Martin Prokeš

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 45

Počet stránek příloh: 6+DVD

Počet titulů v seznamu literatury: 19

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

			x	
--	--	--	---	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

x				
---	--	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

x				
---	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		x		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

x				
---	--	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

			x	
--	--	--	---	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

		x		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jaká jsou rizika domácího vzdělávání?
Existuje rozdíl mezi socializací ve škole a v domácím vzdělávání?

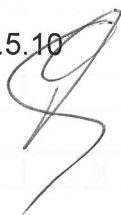
Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Práce je zpracována velmi dobře. Nicméně téma je pojato poněkud jednostraně, námitky oponentů daného způsobu vzdělávání jsou bez dalšího odmítnuty coby mýty. Závěry práce jsou příliš zobecňující na to, že vychází z jednoho, navíc poměrně specifického, případu. V práci chybí kapitola diskuse.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: velmi dobře

Datum, podpis: 18.5.10
Mgr. Prokeš

Posudek na bakalářskou práci Justýny Wimmerové „Domácí vzdělávání“ (obor sociální práce PVŠPS, 2010)

Bakalářská práce J. Wimmerové je zaměřena na problematiku domácího vzdělávání, které autorka vidí jako šanci pro děti s určitými typy problémů. Autorka má dojem, že ty by za běžných okolností školy vyřadily ze vzdělávání – a nutily by je k návštěvě pracovní základní školy.

Autorka popisuje zavedení domácího vzdělávání (legislativní podmínky po r. 1998); věnovala se lapidárnímu popisu forem domácího vzdělávání v různých zemích, od s. 20 popisuje domácí vzdělávání v České republice. Věnovala pozornost i vzdělávání na druhém stupni, které je mírně odlišné. V 5 kapitole autorka popisuje výzkum domácího vzdělávání v USA (Home Education Across The United States); je ovšem otázkou, do jaké míry jsou závěry podobných výzkumů inspirativní pro náš systém vzdělávání, protože USA představují zemi s jinou kulturní tradicí, odlišným systémem vzdělávání a hodnot, jakož i diverzifikovaným školským systémem podle jednotlivých států. Autorka se tváří jakoby nešlo o žádný problém, protože jí uniká, že srovnávací pedagogika představuje dobře konstituovanou disciplínu, která vždy bere v úvahu politické, kulturní a sociální kontexty, včetně odlišných historických tradic. Je otázkou jakou cenu mají uváděná data bez těchto kontextů.

Autorka se poté věnovala analýze tzv. mýtů kolem vzdělávání – a převedla veškeré argumenty pro a proti domácímu vzdělávání do diskursu o mýtech kolem domácího vzdělávání. Tím deklasovala vědecké polemiky na soubor iluzorních výroků, jejichž hodnota je od počátku sporná, protože jsou subjektivní a nesou v sobě stopy mýtického původu. O tom, že autorka straní argumentaci pro domácí vzdělávání nenechává čtenáře ani chvíli na pochybách, což ovšem vede k otázce, zda je celá argumentace korektní a není zcela účelově přitesávána ve prospěch domácího vzdělávání – a to počínaje mottem práce až po celou rozvinutější argumentaci.

Následující kapitola je věnována kasuistice Patrika, které je dítětem vychovávaným v režimu domácího vzdělávání a pod péčí autorky práce. Autorka doplňuje subkapitulu o dalším případě domácího vzdělávání a dále pak téměř novinářsky pojatým rozhovorem s Patrikovou matkou.

V textu jsou místy drobné překlepy, srovnat by bylo možné i nadbytečné mezery. V některých kapitolách citace nahrazují vlastní text, nebo dokonce představují závěr kapitoly. Problémem je to, že celá práce je výrazně osobně laděna – což ani jinak být nemůže, protože i kdyby autorka chtěla realizovat nějaký validní výzkum, tak populace dětí vzdělávaných

v individuálním režimu je zatím taková, že by nevydala na požadovaný vzorek respondentů. A tak zůstane suma tvrzení pro a suma tvrzení proti v poměrně subjektivně zabarvené rovině, což je z hlediska další aplikace a uplatnění získaných poznatků silně překerní situace. V zásadě lze souhlasit s tím, že domácí vzdělávání je vhodné pro děti, které mají ztížené možnosti vzdělávání v kolektivních zařízeních, ale je to také forma, jejíž budoucnost je otevřená. Bakalářskou práci lze doporučit k obhajobě; navrhovaná klasifikace: velmi dobře.

V Praze 16.5.2010

Doc. PhDr. Jaroslav Kořa